

*Μαθαίνοντας να
παίζουμε μαζί:
Από τη θεωρία στην
αυλή ενός
διαπολιτισμικού
σχολείου*

Γκέλη Αρώνη , Ομάδα Εκπαίδευσης Προσφύγων, ΥΠΠΕΘ

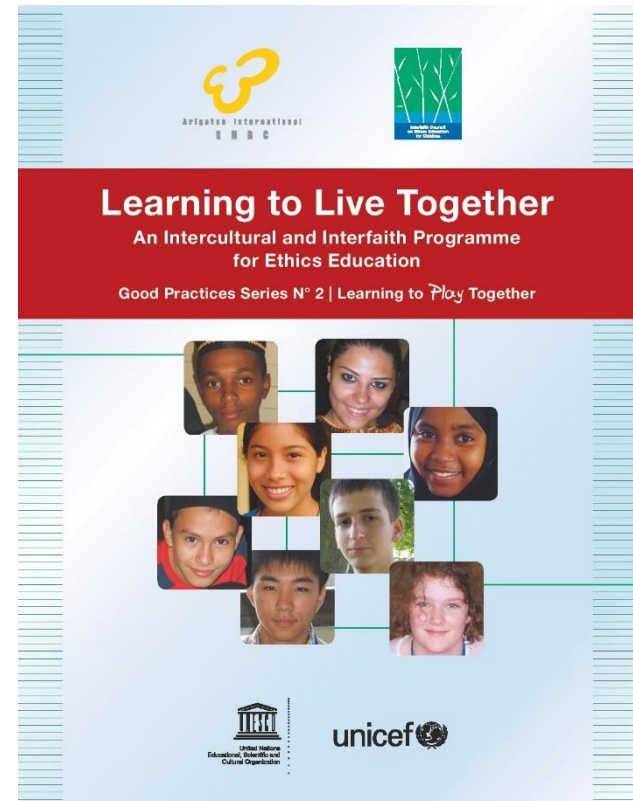

- 117 μαθητές +
- 12 γλώσσες +
- 33 διαφορετικές χώρες, +
- 4 ήπειροι
- = Εθνική, Πολιτισμική, Θρησκευτική, Γλωσσική Ετερότητα

Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί

Λόγω της εθνοτικής, πολιτισμικής, θρησκευτικής και γλωσσικής πολυμορφίας του μαθητικού πληθυσμού, απαιτούνται ειδικές εκπαιδευτικές δράσεις και παιδαγωγικές προσεγγίσεις με στόχο τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος με σεβασμό, την προώθηση της ενσυναίσθησης, της μη βίαιης επικοινωνίας, της ατομικής και συλλογικής ευθύνης, και της συμφιλίωσης. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε και υλοποιήθηκε το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* κατά τη διάρκεια της Ευέλικτης ζώνης.

Το *Μαθαίνοντας να Παιζουμε Μαζί* ξεκίνησε ως ιδέα όταν άρχισα να χρησιμοποιώ διάφορες δραστηριότητες και τεχνικές του εγχειριδίου «*Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*» στο μάθημα της φυσικής αγωγής. Σταδιακά, αποδείχτηκε πως μια προσαρμογή των βασικών εννοιών και της μεθοδολογικής προσέγγισης του ήταν εφικτή στο αναλυτικό πρόγραμμα της φυσικής αγωγής, και έτσι ξεκίνησα ένα πρόγραμμα πιλοτικής εφαρμογής. Βασισμένη στην εμπειρία αυτή γεννήθηκε το *Μαθαίνοντας να Παιζουμε Μαζί*.

Υλοποιήθηκε με τα δύο τμήματα της Ε' τάξης για επτά μήνες. Συμμετείχαν 18 μαθητές (5 κορίτσια και 13 αγόρια) από 10 χώρες (Αφγανιστάν, Αίγυπτος, Γεωργία, ΗΠΑ, Μπαγκλαντές, Νότια Αφρική, Ρουμανία, Ρωσία, Συρία, Ουκρανία). Καθώς η κάθε τάξη έχει δύο ώρες φυσική αγωγή την εβδομάδα, οι μαθητές είχαν συνολικά τέσσερις ώρες στη διάθεση τους κάθε βδομάδα για την εφαρμογή του project.

Στόχοι του *Μαθαίνοντας να Παιζουμε Μαζί*

- Καλλιέργεια αυτοεκτίμησης και ενδυνάμωση — Μέσω ομαδοσυνεργατικών κινητικών παιχνιδιών και δραστηριοτήτων που σχεδιάστηκαν και υλοποιούνται στη λογική να περιλαμβάνουν όλα τα παιδιά και να προσαρμόζονται στις διαφορετικές δεξιότητες τους, οι μαθητές αποκτούν μια αίσθηση επιτυχίας, αναπτύσσουν και καλλιεργούν κινητικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δεξιότητες, και βελτιώνουν την αυτό-αντίληψη και την αυτό-αποτελεσματικότητά τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα παιδιά των οποίων οι περιορισμένες γλωσσικές δεξιότητες συχνά δημιουργούν συναισθήματα ανεπάρκειας και κατωτερότητας σε άλλα σχολικά μαθήματα.

- Στην εκπαίδευση, ο όρος δικαιοσύνη αναφέρεται στην αρχή του δίκαιου. Παρόλο που συχνά χρησιμοποιείται εναλλακτικά με τη σχετική αρχή της ισότητας, η δικαιοσύνη περιλαμβάνει μια ευρεία ποικιλία εκπαιδευτικών μοντέλων, προγραμμάτων και στρατηγικών που μπορεί να θεωρηθούν δίκαιες αλλά όχι απαραίτητα ίσες.
- Έχει ειπωθεί ότι «η δικαιοσύνη είναι η διαδικασία, η ισότητα είναι το αποτέλεσμα "δεδομένου ότι η δικαιοσύνη - ό, τι είναι δίκαιο και ορθό - μπορεί να μην αντανakλά την αυστηρή ισότητα στη διαδικασία εκπαίδευσης των μαθητών - αυτό που εφαρμόζεται ή κατανέμεται εξίσου.

Διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ εθνοτήτων και κοινωνική συνοχή

- Με τη συμμετοχή σε κοινές, κινητικές "εργασίες" και σε ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια, τα παιδιά που έχουν διαφορετική εθνο-πολιτισμική καταγωγή αναπτύσσουν εντονότερα την αίσθηση ότι ανήκουν σε μια ομάδα και είναι σε θέση να χτίσουν σχέσεις και φιλίες πέρα από όποιες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές τους. Αποκτούν την αίσθηση του «ανήκειν», και σταδιακά οικοδομούν μια κοινή ταυτότητα. Οι αθλητικές δραστηριότητες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν ένα «καθεστώς διπλής ταυτότητας» καθώς τα παιδιά είναι σε θέση να εκφράσουν την ταυτότητά τους με συμπληρωματικό τρόπο χωρίς να επιβάλλεται το ένα πάνω στο άλλο.

Πρώθηση του σεβασμού αμφισβητώντας τα στερεότυπα φύλου και εθν(ικ)ότητας

Ο αθλητισμός έχει θεωρεί αρκετές φορές ως χώρος που διαιωνίζει στερεότυπα τόσο του φύλου όσο και της εθνότητας και ως όχημα για διακρίσεις με τις μορφές του σεξισμού και του ρατσισμού. Προσεκτικά σχεδιασμένα μαθήματα φυσικής αγωγής με στόχο να συμμετέχουν όλα τα παιδιά, μπορούν να αμφισβητήσουν στερεότυπα, όπως αυτά του φύλου και της εθνότητας και να δημιουργήσουν χώρο για περαιτέρω κατανόηση, επιτρέποντας έτσι στους μαθητές να μεταβάλλουν τόσο τις δικές τους αντιλήψεις, όσο και τις αντιλήψεις των άλλων για τις ικανότητές και τους κοινωνικούς τους ρόλους.

Πρώθηση μιας κουλτούρας ειρήνης και αρμονικής συνύπαρξης

Καλά σχεδιασμένες φυσικές δραστηριότητες που ενσωματώνουν τις καλύτερες αξίες του αθλητισμού - τον σεβασμό του αντιπάλου, την ευγενή άμιλλα, την ομαδική εργασία, την ατομική και συλλογική ευθύνη, το σεβασμό και την τήρηση των συμφωνημένων κανόνων, καθώς και τη συμφιλίωση - μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα να αναπτύξουν τις αξίες και τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την πρόληψη και την επίλυση των συγκρούσεων στη ζωή τους εντός και εκτός του αθλητικού χώρου.

Τρεις βασικές κατηγορίες παιχνιδιών και δραστηριοτήτων:

- 1. Πολυπολιτισμικά παιχνίδια, τα οποία, αφού παίζονταν με τον τρόπο της χώρας προέλευσής τους, σε πολλές περιπτώσεις στη συνέχεια τροποποιούνταν και παίζονταν σε ομαδοσυνεργατική μορφή.
- 2. Ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια
- 3. Δραστηριότητες από το εγχειρίδιο του «*Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*» προσαρμοσμένες για τη ΦΑ

Ισότητα Equality:

Ή Δικαιοσύνη Equity...;

Σε πόρους, δικαιώματα και ευκαιρίες

Χρήση του μοντέλου STEP

Space, **T**ask, **E**quipment, **P**eople

Χώρος (space)

Αναφέρεται στο γυμναστήριο, την αίθουσα, ή τον υπαίθριο χώρο όπου λαμβάνει χώρα μια δραστηριότητα. Πιθανές τροποποιήσεις στο χώρο περιλαμβάνουν:

- την αύξηση ή τη μείωση του μεγέθους του χώρου. Μικρότερος χώρος κάνει συχνά πιο εύκολη τη δραστηριότητα, αλλά μερικές φορές και πιο έντονη.
- μεταβολή τη απόστασης που πρέπει να καλυφθεί έτσι ώστε να ταιριάζει σε διαφορετικές ικανότητες ή κινητικούς στόχους.

Έργο (task)

Αναφέρεται στους κανόνες ενός παιχνιδιού ή τον τρόπο που διεξάγεται αυτό. Πιθανές τροποποιήσεις περιλαμβάνουν :

- εξασφάλιση ότι ο καθένας έχει ίσες ευκαιρίες να συμμετέχει, π.χ. σε ένα παιχνίδι με μπάλα, έχουν όλοι οι παίκτες την ευκαιρία να ντριμπλάρουν, να κάνουν πάσα ή να σκοράρουν.
- «σπάσιμο» σύνθετων δεξιοτήτων σε μικρότερα συστατικά μέρη, αν αυτό βοηθά τους παίκτες να αναπτύξουν δεξιότητες πιο εύκολα.

Εξοπλισμός (equipment)

Αναφέρεται σε μπάλες, ρακέτες, δίκτυα, μπαλόνια κλπ που απαιτούνται για ένα παιχνίδι, ή μια δραστηριότητα.

- Σε παιχνίδια με μπάλα, αυξάνετε ή μειώνετε το μέγεθος της μπάλας για να ταιριάζει με την ικανότητα των συμμετεχόντων ή με το είδος των δεξιοτήτων στο οποίο θέλετε να ασκηθούν.

- Εάν πρόκειται να χρησιμοποιήσετε δίκτυο /φιλέ σε ένα παιχνίδι, δεν πρέπει απαραίτητα να είναι στο ύψος των κανονισμών. Το ύψος μπορεί να αλλάζει ανάλογα με την ικανότητα της ομάδας που παίζει

Άνθρωποι (people)

Αναφέρεται στον αριθμό των συμμετεχόντων σε μια δραστηριότητα και τα χαρακτηριστικά τους, όπως η ηλικία, το φύλο, κινητικά προβλήματα ή δεξιότητες. Πιθανές τροποποιήσεις περιλαμβάνουν:

- αντιστοιχία παικτών με παρόμοια χαρακτηριστικά και παίζουν είτε μαζί είτε ενάντια σε αντίστοιχες ομάδες
- ανάμειξη ανθρώπων από διαφορετικές ομάδες (εθνοτικές, κοινωνικές ή αντίθετου φύλου) στην ίδια ομάδα όσο αυτό είναι πολιτισμικά και κοινωνικά αποδεκτό.
- δημιουργία ομάδων με διαφορετικό αριθμό παικτών για εξομάλυνση τυχόν διαφορών στην ικανότητα.

ΦΑΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΥ

ΒΑΣΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

- *Η φάση του αναστοχασμού* της μαθησιακής διαδικασίας ήταν ίσως η πιο δύσκολη να ενσωματωθεί και να υλοποιηθεί, δεδομένου ότι αντιπροσωπεύει μια καινοτόμα προσθήκη σε ένα μάθημα φυσικής αγωγής. Ο αναστοχασμός ωστόσο, αποτελεί ένα ουσιαστικό μέρος της διαδικασίας της μάθησης, επειδή παρέχει στους μαθητές την ευκαιρία να σκεφτούν τι έχουν κάνει, γιατί το έκαναν, και πώς τα παιχνίδια και οι δραστηριότητες εξυπηρετούν σκοπούς και στόχους που σχετίζονται με την καθημερινή τους πραγματικότητα. Παρέχει χώρο και το χρόνο στους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι αυτό που τους φάνηκε ένα ακόμα διασκεδαστικό παιχνίδι, είναι στην πραγματικότητα μια μαθητο-κεντρική δραστηριότητα που προωθεί το διάλογο και τους δίνει την ευκαιρία να εργαστούν από κοινού, να πασχίσουν, να αντιμετωπίσουν την αποτυχία, και να κυριαρχήσουν των προκλήσεων, καθώς οικοδομούν ουσιαστικότερες σχέσεις και δυναμώνουν τη συνοχή της ομάδας.

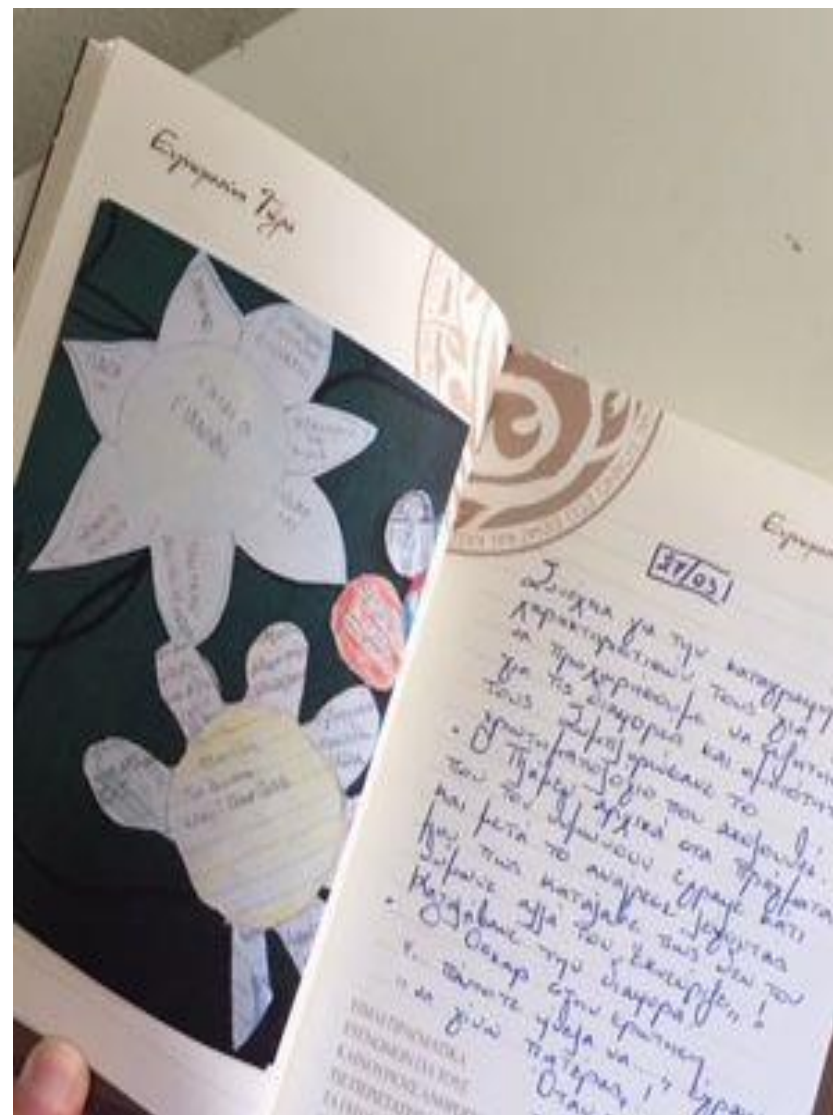
Διάφοροι τύποι ερωτήσεων χρησιμοποιήθηκαν για να προκαλέσουν αναστοχασμό:

- **Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου:** Ποιος νομίζετε πως ήταν ο σκοπός του παιχνιδιού; Τι μάθατε για τον εαυτό σας; Τι μάθατε για κάποιον συμμαθητή σας;
- **Ερωτήσεις σχετικές με συναισθήματα:** Πως αισθανθήκατε όταν χάσατε στο παιχνίδι; Όταν κερδίσατε; Όταν δυσκολευτήκατε να πάρετε μια απόφαση σχετικά με το πως θα υλοποιήσετε το ζητούμενο της δραστηριότητας;
- **Ερωτήσεις αξιολόγησης:** Ποιο ήταν το καλύτερο μέρος του μαθήματος για σας; Ποιο δεν ήταν τόσο καλό; Γιατί;
- **Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης:** Ποιο είναι ένα πράγμα που μάθατε σήμερα; Υπήρχε κάτι που θα κάνατε διαφορετικά; Πώς;

Παρακολούθηση της προόδου

Το ημερολόγιο μάθησης προσαρμόστηκε και χρησιμοποιήθηκε ως **ημερολόγιο καταγραφής παρατηρήσεων**. Το συμπλήρωνα μετά από κάθε μάθημα, καταγράφοντας τις παρατηρήσεις, τα σχόλια και τις σκέψεις μου για το μάθημα καθώς και τα σχόλια των παιδιών όπως αυτά προέκυπταν από τον αναστοχασμό. Εξυπηρέτησε τους σκοπούς τόσο της διαμορφωτικής όσο και της τελικής αξιολόγησης. Οι τακτικές καταγραφές μου παρείχαν πληροφορίες τόσο για τη διαδικασία και τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνταν, ενώ παράλληλα, αποτέλεσαν τη βάση για τη συγκρότηση ενός σχήματος διαμορφωτικής αξιολόγησης με βάση το οποίο προχωρούσα σε προσαρμογές και αλλαγές κατά την εξέλιξη του προγράμματος για να επιτύχω τους στόχους του. Παράλληλα, παρείχε μια τελική αξιολόγηση στο τέλος του προγράμματος, δίνοντας μια συνολική περιγραφή της εφαρμογής και της αποτελεσματικότητάς του

Οι σημειώσεις και οι διαπιστώσεις έδωσαν μια σαφή εικόνα των σταδιακών αλλαγών στη συμπεριφορά της ομάδας και την κοινή αίσθηση του ανήκειν. Μικρά πράγματα που θα μπορούσαν να έχουν περάσει απαρατήρητα βρήκαν εκεί τη θέση και την αξία τους: μαθητές που πεισματικά αρνιόντουσαν να παίξουν με κάποιους από τους συμμαθητές τους κατά την έναρξη του προγράμματος φάνηκαν να το κάνουν αργότερα με λιγότερες αντιρρήσεις, αγόρια που ποτέ δεν ήθελαν να κάνουν ζευγάρια με κορίτσια σε κάποιες δραστηριότητες κατέληξαν να τα επιλέγουν πρώτα πάνω από τα αγόρια φίλους τους, οι συγκρούσεις μειώθηκαν σε συχνότητα και σοβαρότητα, η γλώσσα έγινε λιγότερο σκληρή και επιθετική

Προκλήσεις/Δυσκολίες

Η έλλειψη επαρκών πηγών για την άντληση πληροφοριών και παραδειγμάτων

Οι περισσότερες αθλητικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της ειρήνης και της κοινωνικής συνοχής εφαρμόζονται σε μη-τυπικές και άτυπες εκπαιδευτικές διαδικασίες και περιβάλλοντα, χρησιμοποιώντας για τους σκοπούς τους δημοφιλή αθλήματα όπως το ποδόσφαιρο. Κατά συνέπεια, η προετοιμασία και ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων και παιχνιδιών για το πρόγραμμα αυτό δεν ήταν μόνο μια μακρά, χρονοβόρα διαδικασία, αλλά και ένα «επισημασμένο» και «τολμηρό» ταξίδι, καθώς τα περισσότερα από αυτά δεν είχαν χρησιμοποιηθεί στην τυπική εκπαίδευση και έτσι η εφαρμογή τους δεν ήταν ελεγχόμενη και η αποτελεσματικότητά τους δεν ήταν δεδομένη. Ούτε ήταν εύκολο πάντα να βρεθούν τρόποι να ενσωματωθεί το πρόγραμμα στο επίσημο ελληνικό αναλυτικό πρόγραμμα φυσικής αγωγής για τα δημοτικά σχολεία.

- **Η Γλώσσα** — Οι μαθητές προέρχονταν από 10 διαφορετικές χώρες μιλώντας 7 διαφορετικές γλώσσες. Το επίπεδο τόσο των ελληνικών όσο και των αγγλικών τους ποίκιλε επίσης σημαντικά, με κάποιους από αυτούς να μιλούν άπταιστα, μερικούς αρκετά καλά, και μερικούς καθόλου. Το πρόβλημα αυτό δεν ήταν τόσο εμφανές στα κινητικά παιχνίδια και δραστηριότητες, καθώς όλα παρουσιάζοντουσαν σωματικά, αλλά με τα θεωρητικά μέρη, τις συζητήσεις. Ζήτημα υπήρχε κατά τον αναστοχασμό και το γράψιμο του ημερολογίου μάθησης.

- **Η αρχική απροθυμία και αντίσταση από τους μαθητές** — Οι μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα ήταν αρχικά πολύ διστακτικοί, με κάποιους από αυτούς να είναι αρκετά αρνητικοί. Η φυσική αγωγή - το αγαπημένο και πιο διασκεδαστικό μάθημα τους - ήταν γι' αυτούς ο χρόνος που μπορούσαν πραγματικά να κάνουν ένα διάλειμμα από την "πάρα πολύ σκέψη και προσπάθεια" και απλά να παίξουν και να διασκεδάσουν με παιχνίδια, δραστηριότητες, ή ανταγωνιστικά αθλήματα.

Αξιολόγηση του προγράμματος

- **Γνώση** — Οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να αποκτήσουν περαιτέρω γνώσεις σχετικά με τον δικό τους πολιτισμό και την εθνική τους κληρονομιά, όταν δούλεψαν με παραδοσιακά παιχνίδια από τις χώρες καταγωγής τους. Επιπλέον, έμαθαν για τις άλλες χώρες και τους άλλους πολιτισμούς όχι μόνο παίζοντας αυτά τα παραδοσιακά παιχνίδια, αλλά και ακούγοντας άλλους μαθητές να εξηγούν και να συγκρίνουν τα στοιχεία των πολιτισμών τους, έτσι όπως αυτά μεταφέρονται από τα παιχνίδια.

- **Δεξιότητες** — Οι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητες επικοινωνίας τους, τόσο λεκτικά όσο και σωματικά, καθώς άκουγαν ή εξηγούσαν οδηγίες, αλλά και συνεργαζόμενοι σε παιχνίδια και δραστηριότητες, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα καθήκοντα που τους είχαν ανατεθεί. Επίσης, μέσω του προγράμματος, καλλιεργήθηκαν δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων. Στον τομέα αυτό παρατηρήθηκε πρόοδος όχι μόνο κατά τη διάρκεια των μαθημάτων φυσικής αγωγής, αλλά και κατά τις επαφές και σχέσεις των παιδιών στα διαλείμματα. Μειώθηκαν τα επιθετικά επεισόδια, και οι μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα άρχισαν να διευθετούν διενέξεις και συγκρούσεις μικρότερων παιδιών λειτουργώντας ως διαμεσολαβητές. Οι μαθητές καλλιέργησαν επίσης δεξιότητες για την επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων από κοινού.

- **Στάσεις** — Η αρχική απροθυμία, ακόμα και αντίρρηση να παίξουν και να αναστοχαστούν, να διασκεδάσουν και στη συνέχεια να σκεφτούν το παιχνίδι και τη δραστηριότητα αντικαταστάθηκε σταδιακά με μια ανοιχτή και θετική στάση, με προθυμία να εξερευνήσουν και με προθυμία να συνεισφέρουν με σχόλια, συναισθήματα και σκέψεις. Οι δασκάλες ανέφεραν ότι το πρόγραμμα έδωσε στους μαθητές επιπλέον κίνητρο για να δουλέψουν πάνω στις γλωσσικές τους δεξιότητες και είπαν πως σε αρκετές περιπτώσεις τα παιδιά ζητούσαν τη βοήθεια της δασκάλας τους για να προετοιμάσουν τα πράγματα που ήθελαν να πουν στις συζητήσεις που γινόταν μέσα στις ομάδες κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος. Προς το τέλος του προγράμματος οι περισσότεροι από τους μαθητές άρχισαν να αποδέχονται περισσότερο και να είναι πρόθυμοι να παίξουν με παιδιά που δεν ήθελαν, αρχικά, είτε γιατί αυτά ανήκαν σε "εχθρικές" εθνοτικές ομάδες ή γιατί ήταν του αντίθετου φύλου.

Τι μάθαμε

- Το παιχνίδι έχει απεριόριστη παιδαγωγική και κοινωνική αξία
- Το παιχνίδι μπορεί να είναι η *lingua franca* για όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από την εθν(οτ)ική τους καταγωγή και τη μητρική τους γλώσσα.

➤ Η δημιουργικότητα και η φαντασία είναι εξίσου σημαντική με τη γνώση στο σχεδιασμό των παιχνιδιών

➤ Το παιχνίδι, όταν δημιουργεί συναισθήματα ασφάλειας, προστασίας, μη αποκλεισμού και αποδοχής επιδρά ψυχοθεραπευτικά σε παιδιά με τραύματα και απώλειες. Με άλλα λόγια κάνει καλό στην καρδιά. Κυριολεκτικά και μεταφορικά

Σας ευχαριστώ
நன்றி спасибо dziękuję
شكرا დიდი мადлолба

